

Trompetters en de kunst van het vogeltjes kijken

Frank Neijts

Afgelopen najaar, en nu weer overigens, werden vogelend Nederland en andere delen van Europa opgeschrikt door een invasie van vreemd roepende Goudvinken. Al snel werd het internet overspoeld met meningen over deze vogels, niet alleen over hun roep en eventuele herkomst maar ook over hun uiterlijk. Voor de geïnteresseerde bood dit alles echter ook een soms onthullende inkijk hoe er eigenlijk naar vogels wordt gekeken...

Het meest frappante is dat het gaat om Goudvinken. Niet alleen een welbekende en wijd verspreide soort maar ook een vogel die eigenlijk uiterst simpel gekleurd en getekend is. Meer een Mondriaan dan een Rembrandt met duidelijk afgescheiden, veelal éénkleurige veerpartijen in plaats van vage, in elkaar overlopende tinten en lastige streepjes en vlekjes.

Nu zijn Goudvinken weliswaar op te splitsen in een paar ondersoorten maar die verschillen vooral in formaat en slechts zeer weinig in kleur van elkaar. Voor een soort met zo'n enorm verspreidingsgebied, globaal van de Britse eilanden tot aan de Beringzee, zijn de verschillen in verenkleed zelfs opvallend gering.

De Trompetters of Teuters, zoals de vreemde roepende Goudvinken in Vlaanderen worden genoemd, zijn noordelijke Goudvinken zo werd al snel duidelijk.

Vogels die, vooral in de hand!, onderscheidend groter zijn dan onze West-Europese vogels van de ondersoort europaea. Dergelijke Noordse Goudvinken, behorend tot de nominaatvorm pyrrhula, zijn in Nederland normale doortrekkers en wintergasten, vooral in het noorden.

Op de Waddeneilanden bijvoorbeeld, waar europaea niet broedt, is het zelfs de enige Goudvink. In de Kempen zijn ze veel zeldzamer maar in sommige jaren (2001 bijv.) bereiken invasie-achtige groepen van pyrrhula ook onze streek.

Over hun geluid was iedereen het gauw eens: een dergelijk vreemd, nasaal roepje als een speelgoedtrompetje, kende (bijna) niemand! Ook veel Scandinavische vogelaars, toch goed bekend met 'hùn' Noordse Goudvinken, waren verrast zo bleek. Dit gegeven alleen al leidde tot al-

lerlei wilde speculaties over hun herkomst. Daarover echter later...

Noordse 'Trompet' Goudvink , ♂

©F. Neijts

Om een andere herkomst dan de normale te verklaren zou het helpen als de vogels er anders uitzien. Vele waarnemers deden daarom hun uiterste best iets 'geks' aan de Trompetters te zien en daarmee begon een soms uiterst verwarrende discussie. Wat als kenmerkend voor de Trompetters werd beschreven was vaak al lang bekend als min of meer typerend voor gewone

Noordse Goudvinken. Dit ging dan vooral om de tint roze van de mannetjes, de grijze of bruine tinten van de vrouwtjes en de grootte van de stuitvlek. Opmerkelijk is dat velen hier opmerkingen over maakten n.a.v. slechts 'n enkele waarneming, zònder referentie, zònder direct vergelijk met andere Goudvinken dan Trompetters. Ook nog eens geheel voorbijgaand aan het feit dat juist die roze, bruine en grijze tinten sterk afhankelijk zijn van de lichtinval, de sterkte van dat (zon)licht, de omgevingskleuren enzovoort. Laat staan dat wat 'rozerood' voor de één is, misschien wel 'oranjerood' is voor een ander.

Het gemak ook waarmee men meende verschillen te zien in kinvlek, grootte van de pet, breedte van de vleugelstreep of formaat van de stuitvlek, was soms verbazingwekkend. Ook hier werd geheel voorbijgegaan aan externe factoren. Niet alleen zijn Goudvinken voor zo'n ogenschijnlijk plumpe vogel zeer acrobatisch maar ook sta je ze dikwijls van onderen te bekijken. Het juist inschatten van de genoemde kenmerken wordt daarmee uiterst hachelijk.

Opnieuw bleek dat men dat deed zònder fatsoenlijke vergelijking maar 'gewoon' uit de losse pols of het blote hoofd.

Daarop werd dus driftig gespeculeerd over hun herkomst. Daarvoor werden achtereenvolgens (onder-)soorten uit de omgeving van het Baikalmeer, Kamtsjatka en de Kaukasus van stal gehaald.

Die laatste zou dan zelfs massaal van de Kaukasus naar het noorden (Scandinavië) moeten zijn gevlogen en vervolgens weer naar o.a. West-Europa...

Had men even de moeite genomen wat (alom verspreide) literatuur na te slaan dan had men deze dwalingen tijdig ingezien. Dan had men geweten dat die vogels op basis van bepaalde kleurkenmerken en maten er toch wel iets anders uitzien en dat zou bij de inmiddels gedane ringvangsten en op de vele gemaakte foto's al lang duidelijk moeten zijn geworden. En zo'n tripje als sommigen aannamen (van de Kaukasus via Scandinavië naar bijv. de Shetlands) is leuk voor een twitcher maar op zijn zachtst gezegd al

erg onlogisch voor één vogel, laat staan voor een heel contingent...

HOE ZIT 'T NOU MET DIE TROMPETTERS?

Trompetters zijn, voor zover nu bekend, Goudvinken die behoren tot de nominaatvorm *pyrrhula* maar afkomstig uit specifieke (Russische, Siberische en/of Noord-oost-Scandinavische) delen van het enorme verspreidingsgebied van dit taxon.

O.a. het Komi-schiereiland in NO-Rusland wordt genoemd. Ondanks verwoede pogingen heeft men géén verschillen in verenkleed tussen Trompetters en normaal roepende Noordse Goudvinken kunnen vaststellen. Zij verschillen dus net zoveel (of weinig) van onze West-Europese Goudvink *europaea* als normale Noordse. Kort gezegd zijn Trompetters dus 'gewoon' Noordse Goudvinken met een raar accent of dialect.

Tot verrassing van velen doken ook dit najaar (2005) weer flinke aantallen Trompetters op. Opmerkelijk was dat in een aantal gevallen werd geconstateerd dat deze Teuters naast de trompetroep óók het normale Goudvinken-fluitje bezigden! Nu is bekend dat Goudvinken heel goed liedjes kunnen (leren) nafluiten maar dat betreft dus de zang. Ook Vinken *Fringilla coelebs* zingen als een Kanarie als ze daardoor zijn grootgebracht. De lokroep van vogels zou echter meestal zijn aangeboren. In een oud werkje van het echtpaar Heinroth, dat in de 1e helft van de vorige eeuw vele 1000-en vogels met de hand grootbracht om hun ontwikkeling te bestuderen, vond ik echter dat juist de Goudvink hierop één van de uitzonderingen is!

Zuiver theoretisch zou je kunnen veronderstellen dat dit voorjaar een aantal Trompetters ergens in het broedgebied van normaal roepende *pyrrhula* is blijven hangen en voor 'gemengd' nageslacht heeft gezorgd. De jongen hebben dan de roep van beide ouders overgenomen. Een aantal hiervan is dan met deze (2005) invasie/irruptie mee naar het zuiden gekomen.

DE MORAAAL VAN DIT VERHAAL?

Goed vogeltjes kijken begint met... goed kijken. Klinkt simpel maar het gedoe rond de Trompetters leert ons anders. Klopt het wel wàt je ziet? Hou je voldoende rekening met het licht, de omgevingskleuren, de houding van de vogel, je eigen positie t.o.v. dat beestje enzovoort? Vaak levert wat langer kijken vanuit een ander standpunt letterlijk en figuurlijk een heel ander gezichtspunt op.

Goed vogeltjes kijken vergt een hoop (veld-)werk. Wees vriendjes met Piet Moedaal: ervaring doe je het makkelijkst op met gewone vogeltjes want die zijn er het meest. De kennis van algemenere soorten zorgt voor een stevige bodem die van pas komt als je een vreemdeling die verdwaald is tegenkomt. Vogelen in het buitenland is leuk maar overdrijf de ervaring niet die je daar opdoet. Meestal wil je zoveel mogelijk soorten zien en logischerwijs zie je die dus allemaal maar héél kort.

Goed vogeltjes kijken verbetert als je je eigen kennis aanvult met die van anderen. Boeken, tijdschriften en websites zijn er te over en een investering daarin, in geld of moeite, betaalt zich altijd uit.

Kennis van kleden, vogeltopografie e.d. is onontbeerlijk.

Goed vogeltjes kijken betekent kritisch zijn naar anderen maar ook op jezelf.

Geloof niet alles wat iedereen zegt maar check dat. Besef dat vogelherkenning niet ophoudt als je op de laatste bladzijde van je vogelgids bent. Al is die nòg zo goed: er kan nooit alles in staan.

Veel vogels zijn zó complex wat betreft verenkled en geluiden dat je dat nooit in één mensenleven allemaal kunt leren, bevatten of ervaren, laat staan in een klein boekje proppen. Arrogantie, denken dat je 'het' allemaal wel weet, is je grootste vijand.

Goed vogeltjes kijken is ook regelmatig zeggen "ik weet het niet" of "shit, dat heb ik niet goed gezien" of "ik wist niet dat ik daarop moest letten" enzovoort. Tijdens de meeste waarnemingen kom je tijd te kort: je kùnt niet àlles zien aan een vogel. Zorg er dan voor dat wàt je ziet relevant is! Dat vergt ervaring, zelfkritiek, kennis

en... enfin je weet het.

En bedenk: wat je níet zag houdt níet automatisch in dat het er ook niet wàs!

Noordse 'Trompet' Goudvink ♀

© F. Neijts

Goed vogeltjes kijken is helaas niet simpel. Ondanks alle goedbedoelde pogingen helpen cursussen maar een héél klein beetje en dan nog alleen als die worden gegeven door ervaren en kundige vogelaars. Helaas is dat zelden of nooit het geval.

Misschien hadden sommigen verwacht dat ik was begonnen met: goed vogeltjes kijken begint... met een goede kijker.

Helaas voor Henri Rooijmans & collega's: niet dus. Bij de befaamde hut aan het Soerendonks Goor zie ik veel teveel mensen wier meestal zelf verklaarde vogelkennis omgekeerd evenredig is aan de prijs van hun optiek. Op basis van wat ik hierboven heb beweerd zou ik daarom tot slot willen zeggen:

Goed vogeltjes kijken zit àchter je ogen, niet ervóór.●